

teriální jsou nositeli práv a závazků veřejné obchodní společnosti její společníci, nejsou procesuálně společníci stranami ve sporu společnosti (sr. rozh. sb. n. s. čís. 7781). Chce-li teď vstoupiti do sporu jako žalobce Ludvík H. základem prohlášení druhého společníka ze dne 15. září 1930, podle kterého tento vzhledem k likvidaci společného podniku předává do úplného vlastnictví svého společníka Ludvíka H-a pohledávku za žalovaným, nejde o pouhou změnu žaloby po stránce subjektivní ve smyslu § 235 c. ř. s. a nedopadá proto rozhodnutí čís. 8774 sb. n. s., jehož se patrně přidržuje rekursní soud, nýbrž jde o vstup do rozepře po zcizení pohledávky ve spor uvedený, tedy jde o případ § 234 c. ř. s. Je-li tomu tak, jest však potřebí mimo souhlas žalovaného především i souhlasu žalující společnosti k tomu, by společník Ludvík H. vstoupil do sporu jako žalující strana místo ní (srovnej komentář Neumannův k § 234 c. ř. s.). Nebylo však ani tvrzeno, že žalující společnost projevila s tím svůj souhlas. Jak vyplývá z obchodního rejstříku, byl na jmění společníka Jana M-a dne 8. dubna 1931 uvalen konkurs. Tím zanikla žalující společnost podle čl. 123 čís. 3 obch. zákona a nastala podle čl. 133 obch. zák. likvidace společnosti, nebylo-li snad něco jiného ujednáno. Jako likvidátoři jsou povoláni podle tohoto místa zákonného všichni společníci nebo jejich zástupcové, nenastala-li výjimka tam vytčená. Bylo by proto po případě potřebí také souhlasu správce konkursní podstaty Jana M-a, a nesejde na tom, že Jan M. již před uvalením konkursu postoupil svůj podíl na zažalované pohledávce společníku H-ovi, neboť ve sporu uplatňovala tuto pohledávku společnost. Pokud tudíž společník Ludvík H. nevykáže také řečený souhlas, není oprávněn vstoupiti jako strana do sporu. Přisvědčiti ovšem sluší názoru rekursního soudu, že svolení ke vstupu nabyvatele věci nebo pohledávky ve spor uvedený podle § 234 c. ř. s. může se státi i mlčky, zejména způsobem uvedeným v druhém odstavci § 235 c. ř. s. Že by se svolení muselo státi výslovně, zákon v § 234 c. ř. s. nežádá; platí tudíž i zde obecný předpis § 863 obč. zák., podle něhož lze vůli projevit i činem konkludentním. Takovým činem žalovaného, podle něhož nelze rozumně pochybovati o tom, že žalovaný dal svolení ke vstupu Ludvíka H-a jako hlavní strany, byla by okolnost, že se dne 23. září 1932 se žalobcem bez ohrazení pustil do sporu ve věci hlavní. Poněvadž však Ludvík H. nebyl oprávněn bez svolení zástupců likvidující společnosti do sporu vstoupiti, bylo dovolacímu rekursu již z této příčiny vyhověti a rozhodnouti, jak se stalo.

Čís. 12450.

Osoba svéprávnosti úplně zbavená, pokud toto zbavení svéprávnosti trvá, není způsobilá uzavřítí manželský sňatek, a to ani ve světlých okamžicích ani, když ozdravěla.

Osobě úplně zbavené svéprávnosti nelze přičítati vinu na uzavření sňatku (§§ 95, 96 obč. zák.).

Pokračování v manželství, má-li býti mlčky projeveným zřeknutím se práva uplatňovati neplatnost manželství, předpokládá plnou způsobilost k právním jednáním.

Ustanovením § 28 rozl. zák. nebyla zavedena určitá náležitost pro oprávnění k žalobě, nýbrž stanovena jen všeobecná a přibližná směrnice, která přesného vybudování došla v §§ 95 a 96 obč. zák.

(Rozh. ze dne 16. března 1933, R II 78/33.)

Žalobce domáhal se neplatnosti manželství, uzavřeného dne 20. června 1927 se žalovanou, a to z viny žalované. Jako důvod neplatnosti manželství uvedl, že si, ač byl usnesením ze dne 9. prosince 1925 zbaven pro duševní chorobu úplně svéprávnosti, ke sňatku nevyžádal svolení opatrovnického soudu. Procesní soud první stolice uznal manželství neplatným z viny žalované manželky. Důvody: Jest zjištěno, že žalobce byl usnesením ze dne 9. prosince 1925 pro duševní chorobu úplně zbaven svéprávnosti. V důsledku toho byl podle § 3 cís. nař. ze dne 28. června 1916 čís. 207 ř. zák. ohledně své způsobilosti k jednání na roveň postaven dítěti před dovršením 7. roku věku, a podle § 49 obč. zák. tedy nezpůsobilý samostatně uzavřítí platný sňatek. Podle sdělení opatrovnického soudu nebylo uzavření sňatku ani dodatečně, po zahájení souzeného sporu, opatrovnickým soudem schváleno, a nabylo v tomto ohledu vydané usnesení opatrovnického soudu již moci práva. Je tedy sňatek stran neplatný, a bylo tudíž k návrhu žalobcovu na jeho neplatnost rozsudkem uznati. Co se týče viny na neplatnosti manželství, nelze žalobci, který, jak uvedeno, byl již tehdy úplně zbaven svéprávnosti, přirozeně na tom přičítati vinu; ohledně žalované je však zjištěno, že o žalobcově duševní chorobě věděla, že žalobce navštěvovala před jejich sňatkem v ústavu pro chormyslné, a že František B. ji ještě dokonce výslovně upozorňoval, že záležitost ohledně zamýšleného sňatku by si museli nejprve vyřídit u opatrovnického soudu. Nedbala-li toho žalovaná přes to vše, jest za to míti, že, jako osoba duševně zdravá a přičetná, nese vinu na neplatnosti sňatku, a proto soud uznal na její vinu. O d v o l a c í s o u d zrušil napadený rozsudek a uložil prvému soudu, by, vyčkaje pravomoci, dále jednal a znovu rozhodl. Důvody: Jest třeba rozeznávati neplatnost manželství pro duševní chorobu (§ 48 obč. zák.), t. j. neplatnost pro úplnou nezpůsobilost k právním jednáním, kteroužto překážku dispensí aniž jinak nelze odstraniti, od neplatnosti manželství pro nedostatek přivolení opatrovnického soudu v případě zbavení svéprávnosti (§ 49 obč. zák.), v kterémžto případě se přivolením opatrovnického soudu k uzavření manželství odstraňuje jen překážka nedostávajícího se přivolení zákonného zástupce, nikoliv však překážka duševní choroby, kteroužto, brání-li uzavření manželství, žádným způsobem odstraniti nelze. Jisto jest, že žalobce určitě uplatňoval jako důvod neplatnosti manželství uzavřeného s žalovanou jen nedostatek soudního přivolení. Dokázal pak nejen tuto překážku, nýbrž i to, že opatrovnický

soud ani dodatečně k jeho sňatku svolení nedal. Také by takovýto souhlas soudu neměl smyslu, vadila-li platnosti manželství duševní choroba žalobce, šílenství. Za tohoto stavu věci může býti spor jen o to, je-li žalobce oprávněn domáhati se vyřčení neplatnosti svého manželství a koho stíhá vina na uzavření tohoto manželství. Podle § 96 obč. zák. může totiž uplatňovati neplatnost manželství, jemuž vadí překážka soukromoprávní, jen manžel bezvinný a podle § 28 rozl. zákona osoba, jež ve svých právech uzavřením neplatného manželství byla zkrácena. Jest samozřejmé, že i žalobce bylo by lze považovati za zkrácena uzavřením neplatného manželství na př. vzhledem k alimentacním závazkům k manželce nebo povšechně proto, že uzavřel manželství přes právní překážku v cestě mu stojící. Odvolatelka správně vytýká, že žalobce ve smyslu § 28 rozl. zák. ani netvrdil, že byl ve svých právech zkrácen, pročez bylo napadený rozsudek zrušiti podle § 496 čís. 2 c. ř. s., poněvadž tím, že procesní soud se s touto okolností nezabýval, bylo zamezeno řádné posouzení rozepře. Podle § 96 obč. zák. bylo dále zkoumati, zdali žalobce s hlediska §§ 95, 96 obč. zák. jest bez viny. Vždyť netvrdil — alespoň neučinil tak způsobem každou pochybnost vylučujícím — že se domáhá neplatnosti manželství i pro duševní chorobu (šílenství) a z moci úřední k této překážce soud procesní nebyl oprávněn přihlížeti (§ 28 zák. rozlukového). V té příčině by bylo přihlížeti jednak k ustanovení § 95 obč. zák., jenž nařizuje, že manžel zamlčevší, že pro překážku nedostatku soudního přivolení platné manželství uzavřiti nemůže, není oprávněn platnost takového manželství popírati, a dále bylo přihlížeti k ustanovení § 96 obč. zák., podle něhož i manžel bezvinný pozbývá práva platnost manželství popírati, když, nabyv vědomosti o překážce manželské, v manželství pokračoval. Posléze přijde v úvahu i § 3 řádu o zbav. svépr., podle něhož osoba svéprávnosti zbavená jest na roveň postavena dítěti pod sedm let, jemuž se pro nedostatek vůle právně rozhodné vina nepřičítá. Procesní soud se spokojil s tím, že vyslovil v souhlasu se žalobcovým tvrzením, že žalobce byl v době uzavření neplatného manželství úplně zbaven svéprávnosti a že ho tudíž vina nestíhá. Odvolací soud jest toho názoru, že ta okolnost, že žalobce byl v době uzavření manželství úplně zbaven svéprávnosti, ač má v zápětí úplnou nezpůsobilost žalobce k právním činům ve smyslu soukromoprávním, nevylučuje naprosto možnost přičítati mu jeho případné zavinění na uzavření neplatného manželství a že musí býti teprve zjištěno, zda žalobce v době uzavření manželství skutečně byl na duchu chorý. (Srov. zejména § 1310 obč. zák., jenž ovšem v jiné kapitole obč. zákona praví... uváživ okolnost, zdali škůdci, třeba obvyčejně nebývá při rozumu, v tom určitém případě přece jen nelze zavinění přičítati...) Ke zrušení zbavení svéprávnosti dochází totiž pravidelně teprve delší dobu po uzdravení osoby svéprávnosti zbavené, takže nastává, že osoba svéprávnosti zbavená, ačkoliv jest již duševně zdravá, přece ještě zůstává svéprávnosti zbavena a jest tedy ve své způsobilosti k právním činům omezena nebo jí úplně zbavena, třebaže již její duševní stav by toho nevyžadoval. Manželství

takové osoby, uzavřenému v tomto období, ovšem bude vaditi nedostatek způsobilosti k právním činům a nedostatek soudního přivolení podle § 49 obč. zák., avšak nelze říci, že manželství tomu bude na překážku i duševní choroba podle § 48 obč. zák. Nebyl-li však žalobce v čas uzavření manželství na duchu chorý, což zjistiti způsobem vyhovujícím § 99 obč. zák. bude dalším úkolem procesního soudu, bude zkoumati, zda přece jen s hlediska §§ 95 a 96 obč. zák. žalobce nestíhá vina, neboť, nebyl-li duševně chorý a byl-li přece úplně zbaven svéprávnosti, nelze za to míti, že jeho vůle byla úplně právně nezávažná. Tento názor by totiž nebylo lze srovnati s §§ 95, 96 obč. zák., z nichž zejména § 95 obč. zák. zamlčení překážky nedostatku soudního přivolení stíhá odnětím práva manžela, jenž tuto překážku zamlčel, platnost manželství popírati. Názor tento jest dále ve shodě s § 507 tr. zák. (trestnost toho, kdo uzavřel neplatné manželství zatajiv povědomou mu právní překážku) a s § 2 písm. a) tr. zák., jenž za důvod trestnost vylučující považuje naprosté chybění rozumu, nikoliv stav úplného zbavení svéprávnosti. Kdyby zákonodárce oba tyto pojmy, z nichž jeden je pojmem lékařským a druhý pojmem právnickým, stotožňovati zamýšlel, byl by to jistě vyjádřil při vydání řádu o zbavení svéprávnosti, což se však nestalo. Srovnej též shora již vzpomenutý a z části citovaný § 1310 obč. zák. Stejně se uznává i v literatuře, že pro otázku přičetnosti je případné zbavení svéprávnosti bez významu (Ehrenzweig, System 1928, díl I. str. 167, 168). Musí proto procesní soud zjistiti také ony okolnosti, na které poukazuje §§ 95 a 96 obč. zák., jež mohou míti význam, kdyby bylo zjištěno, že žalobce v době uzavření sňatku již na duchu chorý nebyl, neb alespoň ne v té míře, že by to bylo překážkou manželství podle § 48 obč. zák. Při tom bude přihlížeti také k opačným tvrzením odvolatelky, jež tvrdí, že od června 1927 je žalobcova duševní činnost normální a že je z choroby vyhojen. Tuto okolnost nelze považovati za novotu nepřípustnou ve smyslu § 482 c. ř. s., neboť i žalobce tvrdil, že v roce 1927, tedy v roce, kdy uzavřel neplatné manželství se žalovanou, byl propuštěn z ústavu choromyslných na revers svého otce. Procesní soud se ovšem nepokusil o vyjasnění tohoto tvrzení dle § 182 c. ř. s., není však vyloučeno, že žalobce chtěl tím uplatňovati také důvod neplatnosti manželství pro překážku duševní choroby, a pak v odvolání uvedeně tvrzení odvolatelky není novotou, neboť se vztahuje k důvodu neplatnosti v první stolici uplatňovanému a nemůže tedy býti hledíc k oficiosnímu rázu řízení o neplatnost manželství, čítajíc k němu i odvolací a dovolací řízení, považováno za novotu. Bude tudíž dále úkolem soudu prvního, by zjednal jasno, zda žalobce zamýšlel oním tvrzením uplatňovati překážku manželství pro duševní chorobu, či zdali oním tvrzením chtěl jen na pravou míru přivést tvrzení strany žalované, že ona to byla, jež podepsala revers, na jehož základě byl žalobce propuštěn z ústavu choromyslných. Teprve po doplnění ve směrech shora uvedených bude lze spolehlivě rozřešiti otázku aktivní legitimace žalobcovy a také otázku viny na uzavření neplatného manželství, již se procesní soud musí zabývati vždy, třebaž strany návrh v tom směru

neučinily, jakž nařizuje § 11 nař. min. sprav. ze dne 9. prosince 1897 č. 283 ř. zák., který odvolatelka také sice cituje, avšak nesprávně vykládá. Teprve po zjištění shora uvedených okolností bude vzítí v úvahu i svědectví bývalého opatrovníka žalobcova, jenž udal, že žalobci říkal, že se bez povolení soudu oženiti nemůže. Za tohoto stavu věci však nemá významu zabývatí se touto svědeckou výpovědí, aniž dalšími okolnostmi uvedenými k odůvodnění odvolacího důvodu nesprávného ocenění důkazů. V tomto období rozepře jest také otázka dodatečného souhlasu opatrovnického soudu nerozhodná, neboť, byl-li žalobce v době uzavření sňatku na duchu chorý, pak ani tento dodatečný souhlas opatrovnického soudu nemohl by odstraniti překážku duševní choroby vadící platnosti manželství. Není také kusostí řízení, že procesní soud nepřihlížel k tomu, že okresní soud usnesením ze dne 20. ledna 1928 úplné zbavení svéprávnosti žalobce změnil na částečné zbavení svéprávnosti. Tato okolnost totiž rovněž neodstraňuje z cesty překážku duševní choroby, ba ani překážku nedostávajícího se soudního přivolení, nýbrž mohla by jen míti v zápětí, že žalobce teď (opatřiv si ovšem přivolení zákonného zástupce a opatrovnického soudu) mohl by uzavřítí platné manželství.

Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení a vrátil spor odvolacímu soudu, by o něm dále jednal a znovu rozhodl.

Důvody:

Odvolací soud dospívá k úsudku o tom, že řízení jest neúplné a potřebuje doplnění, poněvadž má za pochybné, zdali žalující strana uplatňovala jako důvod neplatnosti manželství vedle nedostatku soudního přivolení ke sňatku žalobcově též duševní chorobu, a poněvadž vychází z právního názoru, že bylo třeba, by žalobce tvrdil a dokázal, že byl ve svých právech zkrácen a že pro neplatnost manželství z důvodu duševní choroby jakož i pro otázku protiprávnosti jednání žalobcova podle § 95 obč. zák. nebo bezvinnosti jeho po rozumu § 96 obč. zák. nestačí, že žalobce byl v době uzavření sňatku úplně zbaven svéprávnosti, nýbrž že jest přes to v souzeném sporu zjistiti, zdali žalobce v době té byl skutečně duševně chorý nebo nebyl-li jím aspoň v té míře, že by choroba tvořila překážku manželství podle § 48 obč. zák. Než ze žaloby jest patrné, že žalobce uplatňoval důvod neplatnosti manželství podle § 48 obč. zák. z důvodu duševní choroby a nikoli podle § 49 obč. zák., tvrdil, že byl úplně zbaven svéprávnosti a tím postaven ve smyslu ustanovení obecného občanského zákona na roveň dítěti a přes to uzavřel dne 20. června 1927 sňatek bez přivolení opatrovnického soudu, jehož prý bylo ke sňatku potřebí. Tuto poslední okolnost žalobce uvádí zřejmě proto, že jest názoru — ovšem nesprávného — že osoba úplně zbavená svéprávnosti může v manželství vejíti se svolením soudu a že předpokladem jeho neplatnosti jest nejen zbavení svéprávnosti o sobě, nýbrž i nedostatek soudního svolení ke sňatku. Než tento názor nemění nic na tom, že se žalobce pro žalobní nárok dovolával úplného zbavení

svéprávnosti. Nad to se v žalobě dovolával ve příčině tvrzeného zbavení svéprávnosti i na spisy opatrovnického soudu, z nichž jde a soud první zjistil, že žalobce byl úplně zbaven svéprávnosti pro duševní chorobu, a jasně na svou duševní chorobu ukazoval tvrzením před soudem procesním, že byl propuštěn z ústavu choromyslných. K opatrovnickému spisu nižší soudy musily přihlídnouti podle zásady vyšetřovací ovládající řízení o neplatnost manželství (§ 14 dvorního dekretu ze dne 23. srpna 1819, čís. 1595 sb. z. s. a § 10 nařízení ministerstva spravedlnosti ze dne 9. prosince 1897, čís. 283 ř. zák.). Podle ustanovení § 68 řádu o zbavení svéprávnosti však úplné zbavení svéprávnosti rovná se opatrovnictví, jež před účinností řečeného řádu bylo na něho uvaleno pro duševní chorobu uvedenou v § 48 obč. zák. Nejvyšší soud vyložil již ve svém rozhodnutí čís. 1536 sb. n. s., že osoba svéprávnosti úplně zbavená, pokud toto zbavení svéprávnosti trvá, jest nezpůsobilá uzavřít sňatek manželský, a to i ve světlých okamžicích nebo když ozdravěla. K uvarování opakování odkazuje se na uvedené rozhodnutí. Mylné jest tedy mínění dovolacího soudu, že úplné zbavení svéprávnosti o sobě k důvodu neplatnosti podle § 48 obč. zák. nestačí a že třeba zjistiti, zdali v době sňatku žalobce byl skutečně duševně chorý a v jaké míře. Totéž platí i ve příčině otázky, zdali žalobce nemá vinu na uzavření neplatného manželství (§ 95 obč. zák.), neboť osobě úplně zbavené svéprávnosti, jež jest k jednání úplně nezpůsobilou a ani činy bezprávnými zavazovati se nemůže (§ 3 řádu o zbavení svéprávnosti, § 865 a 248 obč. zák.), zavinění na uzavření manželství přičítati nelze; výjimečné ustanovení § 1308 a 1310 obč. zák. nelze rozšiřovati na souzený případ. Oprávnění žalobcovo uplatňovati neplatnost manželství podle § 48 obč. zák. není vyloučeno ani pokračováním v manželství (§ 96 obč. zák.). Pokračování to jest mlčky projeveným zřeknutím se práva uplatňovati neplatnost a k tomu vyžaduje se plné způsobilosti k právním jednáním. Ustanovení § 95 obč. zák. netýká se případů neplatnosti manželství podle § 48 obč. zák. Není rovněž třeba se zřetelem na § 28 zákona rozlukového doplnění v tom směru, zda byl žalobce uzavřením neplatného manželství ve svých právech zkrácen. Ustanovení toto převzato bylo z § 94 obč. zák., který byl § 25 zákona rozlukového zrušen. Ustanovení to nezavádí však určitou náležitost pro legitimaci k žalobě, nýbrž stanoví jen všeobecnou a přibližnou směrnici, která přesného vybudování došla v § 95 a 96 obč. zák. Ostatně zkrácení ve právech žalobcových záleží v tom, že by byl povinen pokračovati v manželství založeném na neplatném právním jednání. Podle toho, co uvedeno, není třeba doplnění řízení napadeným usnesením požadovaného a bylo uznati, jak se stalo.

Čís. 12451.

Informaci vyžádanou od peněžního ústavu o majetkových, osobních a úvěrových poměrech zákazníka jest posouditi jako celek a nelze ji dělit na úsudky a na objektivní skutečnosti.